Poštnina plačana v gotovini. Cena 25.— lir Spediz. in abb. post. I. gr.

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 62-73
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzutta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina: mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo: mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekovni računi: Trst štev. 11-7223, Gorica štev. 9-18127

Leto V. - Štev. 44 Trst - Gorica 2. novembra 1951 Izhaja vsak petek

TRST
evropsko vprašanje

Tržaško vprašanje je letošnjo jesen zopet doživelo pravi vihar. V složnem naporu propagandistov je bilo naenkrat postavljeno v ospredje svetovnega zanimanja, sedaj pa se zopet vračamo v mirnejše vode.

Toda vsekakor prihajajo pri takih prilikah do izraza zanimive značilnosti. Ena izmed teh, in verjetno najvažnejša, je naziranje o smotrih, ki naj bi jih rešitev tržaškega vprašanja uresničila.

Gotovo nismo bili prvi, ko smo nekoč že ugotovili na tem mestu, kako slabo je včasih obveščena svetovna javnost o raznih problemih, ki so lokalno lahko usodne važnosti. Pride tak tuj časnikar, ostane par dni, čita časopise, govori z onim pač, kogar sreča, se vrne domov in že na dolgo in široko razlaga, kako bi morali rešiti vprašanje, katerega si je samo površno ogledal. Tuji politiki čitajo njegove članke in ker si pač vsega ne morejo tudi sami ogledati, črpajo iz zanje najzanesljivejših rojakovih informacij in tako dozori pod vplivom tiskane in govorjene propagande tudi v njihovih glavah neredko naziranje, ki je daleč od stvarnosti in resničnih potreb.

Zadnje živahno razpravljanje o tržaškem vprašanju v svetovni javnosti, pred skupščinami raznih držav in na raznih diplomatskih sestankih kaže, da se nekaj podobnega dogaja tudi v odnosu mednarodne javnosti do naših problemov. Vsi oznanjevalci in zastopniki javnega mnenja posameznih držav namreč poudarjajo, da je treba rešiti tržaško vprašanje v interesu izboljšanja odnosov med Jugoslavijo in Italijo. Druga za drugo so padale in tu pa tam še vedno padajo izjave, ki dajejo slutiti, kakor da ni ničesar drugega, kar bi še ločilo Jugoslavijo od Italije kakor tržaško vprašanje in da je to vprašanje sploh izključno jugoslovansko-italijanski problem.

V tem tolmačenju pa sta zapopadeni dve osnovni napaki, ki jemljeta takemu naziranju vsako pametno osnovo. Prvič je znak velike politične naivnosti in neobveščenosti, če mislimo, da bi z rušenjem rešitve tržaškega vprašanja, kakor jo v osnovi predvideva mirovna pogodba, pripomogli k izboljšanju kje šele k rešitvi jugoslovansko-italijanskih odnosov. Drugič pa se moramo zavedati, da ni tržaško vprašanje samo jugoslovansko-italijanski problem, ampak je to pravi srednjeevropski in s tem evropski problem.

Da bi razkosanje ali pa celo vrnitev Svobodnega tržaškega ozemlja Italiji samo poslabšala jugoslovansko-italijanske odnose, je na dlani. Italijanski iredentizem, podpiran z neštetih poluradnih in uradnih strani, kaže danes, da bi videl v tem samo prvo koncesijo na poti k uresničenju še nepozabljenih zahtev po Dalmaciji, Istri, Primorski itd. Z uničenjem Svobodnega tržaškega ozemlja bi se porušil jez, ki ga zadržuje, in sledila bi poplava. Iredentistični valovi bi zopet udarjali v vzhodno jadransko obalo na vsej njeni dolžini in njihov pohlep ne bi poznal meje. Taka rešitev tržaškega vprašanja bi torej jugoslovansko-italijanske odnose samo poslabšala in v svojih nadaljnih posledicah bi dovedla do neizogibnih zapletljajev na vsem Balkanu. Ne pozabimo namreč, da leži na skrajnem jugu jugoslovanske obale Albanija, blizu nje Grčija, a v srcu Balkana Bolgarija. Vse te stare steze bi zopet oživele.

Kar zadeva evropski pomen našega problema, pa moramo poudariti, da je na našem mestu zainteresirana vsa Srednja Evropa. Ali naj bodo n. pr. Avstrija, Madžarska in Češkoslovaška za večno prisiljene, da bodo morale trgovati samo preko tujih luk, ne da bi imele enake pravice do svojega najnaravnejšega pristanišča, kakor bi jih imeli njihovi tekmeci? In z nasprotne strani: ali naj bo svetovna trgovina odvisna od dobre volje gospodarjev jadranskih obal tudi v kolikor zadeva njene zveze in izmenjavo z državami, ki leže v notranjosti tega dela evropske celine? Ali se politiki, ki vidijo v Trstu samo italijansko - jugoslovanski problem, sploh zavedajo, kaj bi pomenilo svobodno tržišče prav v tem delu Evrope, ki sta ga zadnji dve vojni tako razkosali?

Vse to govori proti reševanju tržaškega vprašanja v smeri, kakor so si jo zamislili organizatorji in sodelavci letošnje italijanske jesenske kampanje. Tržaško vprašanje je treba gledati s širšega evropskega vidika in samo po tej poti pridemo do pravih sklepov. * * *

PRED LJUDSKIM ŠTETJEM

Kaj vse so iredentisti podvzeli, da bi udušili in popačili resnico!

Vse priprave za izvršitev ljudskega štetja, za katerega bo merodajna prisotnost oseb v noči od 3. na 4. novembra t. l., so praktično že končane. Podčrtati moramo, da je vse predpise za ljudsko štetje, kakor tudi za popis trgovine in industrije izdala Zavezniška vojaška uprava sama, brez posvetovanja s političnimi skupinami, ki v pomanjkanju primernega reprezentativnega telesa edine lahko predstavljajo voljo in želje tukajšnjega prebivalstva. Posamezni strokovni sodelavci so bili pritegnjeni v razne odbore le kot izvrševalci že izdanih zakonov in predpisov, ne pa kot njihovi ustvarjalci. Zato je tudi prišlo do raznih nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki jih moramo posebe podčrtati.

Slovenska razlaga - Italijanska tiskovina

Zavezniška vojaška uprava je sicer dovolila prebivalstvu, da izpolni popisne liste v slovenščini ali v italijanščini in zato mu je stavila na razpolago navodila v obeh jezikih, obenem pa je ohranila v popisnih listih samo italijansko besedilo.

S tem je ostala Zavezniška vojaška uprava na pol pota. Napravila je še manj, kakor določajo Ukaz 183 in kasnejša navodila za okoliške občine, kjer je v uradnih tiskovinah predvideno poleg italijanskega tudi slovensko besedilo. Zavezniška vojaška uprava je že enkrat priznala načelo dvojezičnosti, ki nam jo med ostalim jamči tudi mirovna pogodba, zato bi bila njena osnovna dolžnost, da ga v obravnavanem primeru tudi izvede do konca. Najenergičneje protestiramo proti novemu omalovaževanju našega jezika in pravic, ki je prišlo do izraza v ravnanju ZVU pri izdaji tiskovin za ljudsko štetje in gospodarski popis.

Brez narodnostne rubrike

Vsem je znano, da fašizem ni priznaval narodnostnih manjšin in jih zaradi tega pri svojih ljudskih štetjih sploh ni ugotavljal. Zanj so bili vsi ali »Italijani« ali pa »tuji državljani«. Nihče si niti od daleč ni mogel predstavljati, da bo osem let po padcu fašizma tudi nova Italija, in kar je še huje, celo Zavezniška vojaška uprava na Tržaškem, zopet uporabila ta preizkušeni fašistični recept.

Že od vsega začetka smo izvedeli, da bi odgovornim krogom ne bilo ljubo, če bi se ljudsko štetje spremenilo v nekakšen narodnostni plebiscit, ker bi s tem trpela njegova točnost. Zato je bila narodnostna rubrika kot taka že vnaprej izključena. Toda najdeno je bilo primerno, po našem, za naše razmere prikladno nadomestilo. Vsaka popisana oseba bi morala namreč izjaviti, če govori ali ne govori v pregled nici posebe navedene jezike. S tem bi dobili točen vpogled v število pripadnikov posameznih jezikovnih skupin in posredno s tem tudi v narodnostno razdelitev prebivalstva naše cone.

Vse je pričakovalo, da bo načelno že sprejeta rešitev tudi predpisana. Toda kar na lepem, izgleda na zahtevo rimskih krogov, je Zavezniška vojaška uprava nepričakovano sklenila, da se pri bližnjem ljudskem štetju narodnosti ne ugotavljajo in to niti po že omenjeni posredni poti popisovanja znanja jezikov. S tem ukrepom, po brisanju rubrike narodnosti odnosno stolpca za vpis znanja jezikov, je postala tukajšnja preglednica za ljudsko štetje po svoji vsebini in obliki popolnoma enaka italijanski.

To je bil pa nedvomno tudi glavni smoter Zavezniške vojaške uprave, ki se ni hotela oddaljiti od oblik in vsebine popisa v sosednji republiki. Zato je osvojila popolnoma italijanske preglednice, zato je brisala rubriko narodnosti. Tako je Zavezniška vojaška uprava Italiji in njeni občutljivosti na ljubo onemogočila, da bi se pred zunanjim svetom izpričal obstoj tukajšnjih Slovencev. Na narodnostno mešanem področju, kjer je ta mešanost v Statutu Svobodnega tržaškega ozemlja tudi mednarodnopravno priznana, skuša Zavezniška vojaška uprava to dejstvo enostavno utajiti.

Brezplodna izigravanja

Slovenci s tem postopkom Zavezniške vojaške uprave nikakor ne moremo soglašati. Ljudsko štetje katero ne ugotavlja narodnostne mešanosti, ki je bila glavni razlog za ustanovitev Svobodnega tržaškega ozemlja, je izpustilo iz svojega popisa najvažnejši element za presojo tukajšnjih razmer in pogojev ter je zaradi tega nepopolno in pomanjkljivo.

Z odstranitvijo popisa narodnosti je izgubilo bližnje ljudsko štetje vsak političen pomen. Redka prilika za ugotavljanje narodnosti, za odgovor na to najvažnejše vprašanje, ki je usodnega pomena za našo bodočnost, je s tem izgubljena.

Zdi se, da to na koncu koncev ni prav niti tukajšnjim italijanskim iredentistom. Vsaj ne v tej obliki. Želeli so si sicer, da ne bi obveljala rubrika znanja jezikov, kajti na ta način bi verjetno tabele pokazale tako veliko število Slovencev, da bi jim to križalo njihove račune. Toda na drugi strani pa žele, da bi vendarle dobili neke, seveda predvsem za njih ugodne, pa čeprav netočne in pristranske podatke, s katerimi bi lahko dokazali, kako malo je Slovencev na Svobodnem tržaškem ozemlju.

In kaj so si zamislili? Štejejo slovenska navodila, ki jih oddajajo popisni uradniki posameznim družinam! Z več strani so nam namreč sporočili, da so videli, kako vodijo popisni uradniki pregled o številu slovenskih in italijanskih navodil, ki so jih izročili popisnikom. Ves interes italijanskih krogov je seveda v želji, da bi bilo oddanih čim manj slovenskih navodil. V načrtno izvršitev te akcije spada uporabnost, s katero popisni uradniki v mestu tako zelo neradi izročajo slovenska navodila. To je vendarle prekasno obvestilo javnosti, da obstojajo tudi slovenska navodila in jih popisniki lahko zahtevajo itd. Vse to naj bi pripomoglo k temu, da bi potem iredentistični krogi s številkami lahko dokazali popolno italijanstvo mesta samega in bi Slovence priznali kvečjemu v okoliških občinah.

Toda varajo se! Preveč smešni in žalostni so načini, h katerim so se morali zateči, da bi lahko zmanjšali naše število in dobili sebi primerne rezultate. Kdo naj verjame seznamom, ki jih sestavljajo popisni uradniki brez znanja prizadetih oseb kar na svojo roko? Če dodamo k temu dejstvu še že omenjeno namerno vsiljevanje italijanskih navodil v tržaški občini, pomanjkanje dvojezičnih popisnih uradnikov, odsotnost slovenskih zastopnikov v vseh oddelih tržaške občine za izvedbo ljudskega štetja, potem je jasno, da nihče ne bo mogel nasesti tako prozornim mahinacijam. Pred zgodovino bo ves ta postopek italijanskih iredentističnih krogov in njihovih pomagačev dokazoval samo, kako velike oči ima v tem trenutku njihov strah in kaj vse so podvzemali, da bi udušili ter popačili resnico!

Naše stališče glede ljudskega štetja

Glede na ljudsko štetje, ki bo 4. novembra t. l. v britsko-ameriški coni STO-ja,

UGOTAVLJAJO

Slovenska demokratska zveza za STO, Slovenska krščansko socialna zveza in Skupina neodvisnih Slovencev,
da je raztegnitev italijanskega zakona o ljudskem štetju, ki ne vsebuje *rubrike o narodnosti*, na STO, kjer živita avtohtona naroda Slovencev in Italijanov, v kričečem nasprotju z določbo mirovne pogodbe z Italijo, ki izrecno določa enakopravnost slovenskega in italijanskega naroda ter jezika na tem ozemlju;

NAGLAŠAJO,

da je zaradi tega tako ljudsko štetje za Slovence in Slovane ne samo skrajno krivično, ampak da je tudi tehnično zelo pomanjkljivo, saj ne vsebuje niti vprašanja o znanju jezikov, kakor je bilo prvotno predvideno;

PROTESTIRAJO

zato proti temu zakonu, proti samo italijanskim popisnim polam in proti ljudskemu štetju na podlagi takega zakona, ki ne bo prineslo podatkov o številu Slovencev in Slovanov, ampak bo prav s tem še naprej podpiralo sedanjo italijansko iredentistično krajevno upravo, ki omalovažuje Slovence in jim odreka ne samo najosnovnejše jezikovne pravice, ampak jih zapostavlja celo pri delu in službah, in

SE ZAVARUJEJO

že vnaprej proti vsakemu poskusu italijanskih iredentističnih krogov, da bi posredno ugotavljali, na kateri koli način število Slovencev in Slovanov, ko pa so prav oni krogi hoteli, da se ljudstvo ne šteje tudi po narodnosti odnosno jeziku.

Slovensko ljudstvo tega ozemlja ne bo kljub tej novi krivici klonilo z duhom in se bo še dalje borilo s trdno zavestjo, da bo končno zmagala pravica in z njo enakopravnost slovenskega naroda na STO-ju.

V Trstu dne 31. oktobra 1951.

SLOVENSKA DEMOKRATSKA ZVEZA ZA STO
SLOVENSKA KRSCANSKO SOCIALNA ZVEZA
SKUPINA NEODVISNIH SLOVENCEV

Nezakonito zasedanje tržaškega občinskega sveta

Dne 29. oktobra se je zopet sestal tržaški občinski svet na redno jesensko zasedanje. To je bilo prvič po odložitvi upravnih volitev, zaradi česar je vladalo v vsej naši javnosti veliko zanimanje za izjave posameznih skupin, zastopanih v svetu.

Seje se ni udeležil zastopnik Tržaškega bloka dr. M. Stocca, ki je podal pismeno izjavo, da odstopa ker se ne strinja z novim sklicanjem občinskega sveta po odgoditvi volitev.

Komunist Pogassi je prav tako v daljšem govoru podčrtal nezakonito nadaljevanje dela občinskega sveta, pristavil pa je, da se komunistična skupina ne more nikakor odreči občinski tribuni, da javno iznese svoje nazore glede upravljanja občinskega gospodarstva.

Zastopnik Fronte za neodvisnost Giampiccoli je poudaril, da je nezakonitost zasedanja očitna, da pa bo z ostalimi opozicijskimi skupinami vodil nadzorstvo in v primeru potrebe grajal delovanje občinskega odbora.

Po neokusnem pravnem tolmačenju nezakonitosti delovanja Zavezniške vojaške uprave in ugotavljanju, da STO sploh ne obstoja, zaradi česar nima nobenega smisla razpravljanje o nezakonitosti delovanja občinskega sveta, je izjavil republikanec Furlani, da bo njegova skupina z ostalimi italijanskimi iredentističnim skupinami upravljala občino, dokler ji bo to mogoče.

Naš zastopnik dr. J. Agneletto je najodločneje zavrnil Furlanijeve trditve in izjavil:

»Upravne volitve na Tržaškem so bile odložene na željo De Gasperija, ki se je pripravljal na odhod v ZDA, in na pritisk italijanskih iredentističnih strank v Trstu. Odgoditev volitev nasprotuje demokratičnim načelom.

Nočem se baviti z mnenji in izjavami ostalih svetnikov glede STO-ja, lahko pa pribijem, da je neodvisnost STO-ja trdno dejstvo kot še nikdar koli prej, in da je šel De Gasperi v ZDA s tristransko izjavo z dne 20. marca 1948 v žepu, vrnil se je pa v Rim brez nje! Mi smo proti kateri koli kupčiji na račun STO-ja. Odločno smo proti prepustitvi cone B Jugoslaviji, prav tako odločno pa smo proti odstopitvi cone A Italiji! Zato smo za ohranitev celovitosti mirovne pogodbe z Italijo in za njeno izvedbo, ker smo prepričani, da bo STO ostalo svobodno in neodvisno. STO bo izgrajeno kakor hitro bodo rešeni vsi problemi med vzhodno Evropo in zahodnimi demokracijami. Samo ohranitev STO-ja more očuvati mir v Srednji Evropi in pripraviti pot do mirnega sožitja med narodi, ki na STO-ju bivajo.«

Nato je dr. Agneletto prečital naslednjo izjavo:

»Podpisani občinski zastopnik demokratičnih Slovencev,

glede na dejstvo, da je mandat občinskega sveta zapadel s potekom dvoletne dobe, za katero je bil izvoljen;

ker je podaljšanje mandata občinskih svetovalcev bilo oblastno ukazano, namesto da bi se izvedle že napovedane občinske volitve, ki so bile protizakonito odložene na zahtevo italijanskih iredentističnih strank v Trstu in

upoštevajoč, da je večina tržaških občinskih svetnikov sprejela podaljšanje mandatov,

protestira proti samovoljni odložitvi občinskih volitev, smatra pa za svojo dolžnost, da se udeležuje sej občinskega sveta, da zastopa in brani posebne koristi svojih volivcev in na splošno koristi vsega prebivalstva Trsta in STO-ja.

Dr. J. Agneletto.«

Tudi zastopnik Ljudske fronte dr. J. Dekleva je podal izjavo o nezakonitosti zasedanja občinskega sveta z daljšo utemeljitvijo in dodal, da se bo kljub temu udeleževal dela v interesu svojih volivcev.

Pri razpravi o podaljšanju mestnih avtobusnih zvez je dr. Agneletto opozoril župana, da je že julija meseca predlagal resolucijo občinskemu svetu za izglasovanje dovoljenja za redno občinsko avtobusno zvezo med Barkovljami in Grljanom ter zahteval, da pride čimprej ta predlog na dnevni red, ker je redna zveza Barkovlje-Grljan ogromnega pomena za vse tržaško prebivalstvo.

Kandidat za guvernerja STO-ja Avgust Buisseret o Trstu

Kandidat za mesto guvernerja STO-ja, bivši belgijski notranji minister Avgust Buisseret, se je na povratku iz Zagreba, kjer se je kot belgijski zastopnik udeležil mednarodnega mirovnega kongresa, pomudil par dni v Trstu.

Minister Buisseret je dal ob tej priliki nekaj zanimivih izjav uredniku tržaškega dnevnika »Il Corriere di Trieste«, ki jih prinašamo v izvlečku.

Kot Belgijec se je smatral za prav posebno poklicanega, da upravlja narodnostno mešano Svobodno tržaško ozemlje. Razlogi, ki so dovedli do ustanovitve Belgije, so zelo sličnі onim, ki so narekovali nujnost ustanovitve STO-ja. V Trstu bi kot guverner nastopal popolnoma v skladu z določbami mirovne pogodbe z Italijo in bi vestno čuval gospodarske koristi našega mesta. Trst, ki je veliko obmorsko mesto, ne more živeti v okviru ekskluzivistične gospodarstva in ekskluzivistične trgovinske politike. Trst mora imeti odprta vrata na vse strani! Nepremostljive politične in gospodarske meje bi Trst enostavno zadušile.

Italijanski jezik je prav gotovo mnogo bolj razširjen kot slovenski, kar pa ne daje Italijanom nobene pravice, da bi zatirali slovenske jezikovne pravice! In slovenščina je jezik velikega dela prebivalstva STO-ja. Zgodovina dokazuje, da so vplivni stiki med dvema različnima narodnostima vedno koristni. Dve različni narodnostni kulturi lahko samo druga drugo dopolnjujeta. Kot član narodnostno mešane države se minister Buisseret zaveda važnosti odprave vsakršne narodnostne diskriminacije. Dve različni kulturi sta namreč za državo veliko bogastvo, ne pa šibkost! Iz velikih različic dveh različnih kultur nastane vedno nekaj novega in živega: vzporedimo vrednote italijanskih oper in lepoto slovanskih ljudskih plesov: kako so različne, vendar kakšno vrednost imajo i ene i druge!

Glede možnosti popolne izvedbe STO-ja je minister Buisseret izjavil, da to zavisi od mednarodnega položaja in tudi od trdne volje, ki jo bodo Tržačani dokazali v borbi za svojo svobodo.

Churchill zopet na vladi

77-letni konservativni prvak na vladi v kritičnem razdobju za Anglijo

Ob priliki krize, ki je pred nekaj meseci hudo pretresla notranjo trdnost laburistične stranke in s tem tudi obstoj laburistične vlade v Angliji zaradi ostavke ministra Bevana, voditelja levega strankinega krila, smo zapisali, da gre angleška laburistična vlada nasproti svojemu koncu, da pa s tem ni zaključeno odnosno podrto ogromno in dalekosežno laburistično gospodarsko in socialno prizadevanje.

Notranjepolitičnim nevšečnostim so se sproti pridruževali zunanjepolitični pojavi, ki so neizprosno začeli glodati trdnost britanske skupnosti. Odgovornost je začela postajati za zrahljano laburistično vlado prevelika, zato se je Attlee odločil, da prepusti odločitev za izvedbo novih in nujnih ukrepov angleškemu ljudstvu samemu.

Prav gotovo je to bila za laburističnega prvaka modra odločitev.

Laburistični gospodarski in socialni načrt je v zadnjem letu močno zavrla svetovna tekma v oboroževanju, v kateri je morala tudi Anglija zavzeti odločilno mesto, čeprav so se temu laburistični levičarji močno upirali. Razen tega je morala laburistična vlada, ki je izvajala svoj notranjepolitični program v znamenju boja za ljudske politične in gospodarske svoboščine, zavzemati vedno ostrejše mere proti ljudstvom britanske skupnosti in proti svobodoželjnim narodom ob poti britanskih imperialnih koristi, ki so od Anglije zahtevali priznanje vseh načel, ki jih je nje na laburistična vlada tako dosledno in uspešno izvajala za notranje angleške potrebe.

Zato se laburistu Attleeju prav gotovo nič ne toži, da je predal vodstvo vlade konservativcu Churchillu.

Volitve z dne 25. oktobra so namreč pokazale, da so laburisti še vedno najmočnejša angleška stranka, kar jim zagotavlja zopetni prevzem vladne odgovornosti v dobi, ko bo konservativna Churchillova vlada opravila zunanjepolitično in vojaško dolžnost, spričo katerih se je laburizem iz ideoloških in človečanskih razlogov skujal.

Laburisti so dobili pri volitvah 13.885.613 glasov ali 49.05 odst. (lani 13.248.957 ali 44.68 odst.): njihovi pristaši so torej v enem samem letu narasli za okoli 650.000! Konservativci so pa dobili 13.651.361 glasov ali 48.22 odst. (lani 12.312.089 ali 43.42 odst.): torej tudi pri njih je bil prirastek okoli 330.000. Konservativcem so pa do letošnjega uspeha brez vsakega dvoma pripomogli liberalci, ki so dobili letos samo 749.200 glasov (2.65 odst.), lani pa 2.717.017 (9.58 odst.). Dva milijona liberalcev je torej odločilo volivno borbo v prid Churchillu.

V Angliji ne odloča volivni proporčni sistem odnosno število dobljenih glasov, ampak odloči o volivni zmagi število dobljenih mandatov. Na ta način so izgubili laburisti volivno bitko, ker so dobili 26 mandatov manj, čeprav so dobili 234.252 glasov več od svojih konservativnih nasprotnikov.

Churchillova večina v parlamentu je zelo pičla in slična prejšnji Attleejevi večini, ki mu nikakor ni dala svobodno zadihati. Razen tega je treba priznati, da gre pri konservativnem uspehu zgolj za osebni Churchillov uspeh, kar je staremu in zaslužnemu politiku v veliko zadoščenje po razočaranju, ki ga je doživel z volivnim porazom ob koncu druge svetovne vojne, ko je angleško javno mnenje dvignilo na oblast Attleeja in tako rekoč skoro omalovaževalo ogromno delo, ki ga je Churchill opravil v najbolj nevarnih trenutkih druge svetovne vojne za angleško stvar.

Churchill se zaveda vseh težav, ki se jih mora lotiti. Pri tem ga vodita odločnost in neverjetna življenjska sila. Njegov uspeh pa ni odvisen samo od tega!

VESTI z GORIŠKEGA

Krivično sodno postopanje proti slovenskim borcem iz Beneške Slov.

Iz časopisov smo izvedeli, da se uvaja sodno postopanje proti tridesetim Slovencem iz doline Nadiže in Tera, ki so se v zadnji vojni borili v vrstah jugoslovanskih partizanov. Obdolžujejo jih menda izdajstva.

Pravzaprav je za časa borbe po 8. septembru 1943, to je po razpadu redne italijanske vojske, veljalo pravilo, da se je treba boriti proti Nemcem in Mussolinijevim republikincem v vrstah kakršne koli zavezniške vojaške formacije, ki je stremela po uničenju skupnega sovražnika. Mirovna pogodba izrecno prepoveduje Italiji vsako preganjanje teh borcev, tudi zato, ker je šlo za borbo proti tlačiteljem narodov, kot je bil prav italijanski fašizem, ki si je še pred nacizmom zastavil nalogo uničiti slovenski rod, kar je izvajal na najbolj divjaški in okruten način, ko je s hitrejšim korakom, in na žalost tudi s pomočjo cerkvenih oblastev, uduševal slovenski jezik v dolinah Nadiže in Tera, kjer Italija že od leta 1866 vodi strogo raznarodovalno politiko. Na Primorskem in v Istri pa je fašizem preganjal Slovence s prepovedjo slovenskega jezika, s konfinacijami in obsodbami pred posebnim sodiščem, ki so bile tudi najstrožje. Nato je fašizem pod vlado savojske dinastije napadel Jugoslavijo z orožjem, zasedel del Slovenije, požigal slovenske domove, preganjal in moril slovenski narod in mu naprtil smrt!

Ves omikani svet se je tedaj zgrozil nad takim zločinskim početjem in celo nekatere popolne italijanske edinice so obstrmele nad tem grozodejstvom in raje iskale stike in sporazum z jugoslovanskimi vojaškimi edinicami, kot bi še nadalje izvrševale zločinske ukaze krvoločnih fašističnih samodržcev in samega kralja.

Zavezniki so po vojni izdali amnestijo za vsa dejanja, ki so imela za namen dosego svoboščin, ki sta jih fašizem in nacizem narodom jemala in teptala. Zavezniški »ukazi« so še tu, in vistousmerjeni italijanski zakoni tudi. (Ukaz št. 46 ZVU in italijanski zakon od 5. aprila 1944, št. 96.)

S pravnega stališča je torej vsako preganjanje bivših borcev, kot borcev za svobodo narodov, krivično in neutemeljeno. Poudarjamo: *za svobodo narodov*. Ker ima v našem primeru prav to dejstvo svojo posebno važnost, kajti v sklopu italijanske države so tedaj živeli Slovenci, in žive še danes, kot sestavni del slovenskega naroda, od katerega niso bili in niso niti danes geografsko ločeni od glavnega in večjega jedra svojega slovenskega matičnega naroda.

Prav ta slovenski narod, bivajoč v državnih mejah italijanske suverenosti, je Italija zatirala in raznarodovala v dolinah Nadiže in Tera od leta 1866, na Primorskem in v Istri pa od leta 1918 dalje, in ga obsodila na narodno smrt, izvrševala pa je tudi obsodbe na fizično smrt Slovencev!

Drugo svetovno vojno sta nacizem in fašizem sprožila z namenom, *da uničita narode*, ne toliko države. Zrušene države se lahko zopet vzpostavijo, uničenih narodov pa ni moči obuditi več k življenju! Rodomor se ne izvršuje samo z orožjem in poseganjem po fizičnem življenju članov kakega naroda, ampak tudi s kulturnim, verskim, političnim in gospodarskim preganjanjem in zatiranjem tega naroda.

Prav tako se je godilo Slovencem pod Italijo, kjer še danes nimajo v dolinah Nadiže in Tera niti ene slovenske osnovne šole. Pridno pa jim današnja demokrščanska Italija postavlja raznarodovalne otroške vrtce in italijanske osnovne šole. V imenu Kristusove zapovedi?...

Prav zato, ker je borba tekla v znamenju dosege vseh svoboščin tlačenim narodom (»le libertá conculcate dei popoli« — pravijo zavezniški »ukazi« in italijanski zakoni!) se je ves svet uprl fašistovskim in nacističnim zatiralcem in klical k sodelovanju vse voljne borce tega mišljenja. V prvi vrsti sinove tlačenih narodov, kot so bili prav sinovi slovenskega naroda v Italiji.

Upamo in želimo, da merodajni in odgovorni italijanski krogi še pravočasno odstopijo od svojega namena, ki bi utegnil še bolj zaostriti že itak napeto razpoloženje in mučen položaj Slovencev v Italiji, zaradi krivičnega zatiranja zlasti na jezikovnem in sploh kulturnem področju. Člen 16. *mirovne pogodbe pravi dobesedno: »Italija ne bo preganjala in motila italijanskih državljanov, zlasti članov oboroženih sil, samo zaradi tega, ker so v času med 10. junijem 1940 in dnevom, ko stopi ta pogodba v veljavo, izrazili svojo naklonjenost stvari zavezniških in združenih sil ali ker so vodili borbo v prid tej imenovani stvari.«*

Sicer pa je ves italijanski tisk, in z njim seveda italijanski vladni krogi, na laži, ko trdi, da so beneški Slovenci najzvestejši sinovi Italije, za katero so vedno radi prelivali svojo kri, in se niti ne zmenijo za kake zahteve po jezikovnih pravicah.

Zakaj pa jih namerava Italija sedaj sodno preganjati kot izdajalce?!... Hic Rodhus, hic salta!

So pa še drugi razlogi, ki govorijo v prid slovenskim borcem iz Beneške Slovenije in *proti* njihovemu nameravanemu sodnemu preganjanju. Ti so: Nacifašistična vojna je bila krivična in od vsega sveta obsojena. V znamenju zaščite in obrambe človeštva je imel vsakdo ne le pravico, ampak tudi dolžnost, upreti se zločinu. Ko je fašizem propadel in je 8. septembra 1943 rimska vlada s kraljem na čelu *zbežala*, je Badoglio dal ukaz, naj se vsak pridruži nemudoma najbližji partizanski edinici, ki se je borila na strani Zaveznikov. Mussolini pa je tedaj izročil vso Furlanijo in vso Julijsko krajino Nemcem, ki so tu izvrševali vso suvereno oblast. Titova vlada je izdala pa zakon, s katerim je priključila k Jugoslaviji vse slovensko ozemlje, vključno Slovensko Benečijo. In Jugoslavija je tedaj klicala pod orožje tudi moške iz teh priključenih krajev.

Kako se rešijo iz te pravne in moralne zadeve tisti, ki nameravajo sedaj preganjati beneške slovenske borce iz časa, ko je bila rimska vlada s kraljem vred *na begu*, in ni mogla izvrševati v teh krajih niti suverenosti niti oblasti?

Ali ne bi bilo bolje potegniti zaveso pozabljivosti na tiste čase kakor jo je demokrščanska vlada potegnila v prid fašistom, ki so vojno sprožili in jo vodili?

Sicer ostane potrjena naša misel, da gre le za preganjanje Slovencev, s katerim se Italija hoče izogniti dolžnosti, da jim prizna narodne pravice, ki jih terjajo!

Zopet krivica na šolskem polju

V »Demokraciji« od 20. julija t. l. je bilo pisano, da sta na slovenskem liceju v Gorici od 9 kandidatov dva napravila maturo, sedem pa da je imelo popravljalne izpite. In v »Demokraciji« z dne 19. t. m. je bilo sporočeno, da je v jesenskem roku izdelalo še 6 kandidatov. V obeh poročilih so navedena imena. Izdelali so torej vsi razen enega, ki pa je bil privatist - sedmošolec. Dodati pa bi se moralo po mojem mnenju tudi ime dijaka, *ki ni bil pripuščen k maturi, ker je optant.* To je dijak Bogdan Sfiligoj. Naj mi svojci oprostijo, če to javno iznašam! Je potrebno, ker gre za zadevo, ki zanima nas vse.

S to maturo je tako menda prvič prišlo do vidnega izraza delo naših vladnih oblastev v njihovem nasprotovanju do naših slovenskih šol. Zato se mi zdi važno, zadevo omeniti!

Nikdar ne bomo dovolj ožigosali ukrepa italijanske vlade, ki je zabranila nad 150 slovenskim dijakom-optantom obiskovanje slovenskih šol. Način pa, kako so to izvedli, je naravnost hudoben! V novembru 1949 so izdali odlok, da sinovi optantov ne smejo obiskovati slovenskih šol, toda odlok so razglasili na šolah šele v februarju 1950, torej po 31. decembru, ko bi dijaki še lahko prestopili na druge šole! Zato so dijakom, ravnateljstvu in profesorjem zagotavljali, da bodo lahko polagali izpite kot privatisti, ker ima do tega pravico kdor koli, pa, recimo, tudi Kitajec! Istočasno je bilo dijakom, ki so bili v letnikih z zaključnimi izpiti, dovoljeno, končati šolsko leto. Skoro vsi prizadeti dijaki so tako polagali izpite kot privatisti na slovenskih šolah.

V oktobru 1950 se je pričelo novo šolsko leto in mnogi dijaki so nadaljevali študij kot privatisti z namenom, da bi polagali zaključne izpite na slovenskem liceju v Gorici. Toda prosvetno ministrstvo v Rimu je z odredbo, IZDANO NA KONCU MAJA 1951, prepovedalo, da bi smeli sinovi optantov polagati tudi samo izpite na slovenskih šolah!

Vživimo se v dušo dijaka, ki se je, nič hudega sluteč, vestno pripravljal za maturo, pa mu naenkrat to zabranijo s tako hudobno odredbo! Da, v resnici hudobno, ker bi ministrstvo pri količkaj uvidevnosti lahko izdalo tako odredbo že pred začetkom šolskega leta, saj je vedelo, da so optanti polagali izpite kot privatisti!

Ravnali so namenoma na tak zloben način, ker jim je namen uničenje slovenskega dijaka iz golega sovraštva do nas.

Ob zaključku šolskega leta se je naše časopisje bolj ali manj nepristransko razpisalo o naših šolah. Smatram, da je vsem bilo vodilo ljubezen do naše učeče se mladine, ki je up naše bodočnosti. Vsi pa so spregledali, kako preračunano in z vprav sadistično naslado ubijajo italijanska oblastva naše dijaštvo! Nikdar ne smemo pustiti z dnevnega reda naše borbe za obstanek poglavja, kako brutalno so izgnali slovenske dijake-optante iz slovenskih šol! Da bi se optanti odpovedali slovenski pripadnosti, je samovoljno tolmačenje italijanskih šovinistov. Dejanje je protiustavno in zato bi morale naše politične organizacije neprestano zahtevati, da se ta sramotna diskriminacija odpravi.

Jaz sem videl solze premnogih dijakov, ko so morali zapustiti slovensko šolo, in se vživljam tudi v dušo mladega dijaka-maturanta, ki so mu na tako brutalen in zavraten način zaprli šolska vrata tik pred maturo, na katero se je vestno pripravljal po osemletnem uspešnem študiju!

Dostojno in obenem z vso odločnostjo in potrebno slogo zahtevajmo odpravo te sramotne odredbe!

Goriški Slovenec

LJUDSKO ŠTETJE

PRIPOROČAMO VSEMU PREBIVALSTVU, DA Z NAJVEČJO VESTNOSTJO IN TOČNOSTJO IZPOLNI OBRAZCE ZA LJUDSKO ŠTETJE, KI BO 3. IN 4. NOVEMBRA, V IZOGIB KAZNI!

Od srede do srede

23. OKTOBRA: *Truman je moral preklicati imenovanje generala Marka Clarka za poslanika v Vatikanu. — Egipt je proglasil po vsej državi izjemno stanje. — V Beogradu so končali proces proti Putnikovi skupini: Putnik je bil obsojen na smrt, Turudić pa na doživljenjsko ječo. — Tito je ob dnevu OZN izjavil, da bo Jugoslavija sodelovala pri naporih OZN za krepitev miru v svetu.*

24. OKTOBRA: *Francoska vlada namerava razširiti Schumanov gospodarski načrt na vso Zahodno Evropo. — V Angliji so zelo važne parlamentarne volitve: tako laburisti kakor konservativci napovedujejo svojo zmago. — Truman je naglasil konec vojnega stanja z Nemčijo. — Atlantsko poveljstvo za Srednji vzhod bo postavljeno brez Egipta. — Tito je izjavil dopisniku dunajske »Die Presse«, da se lahko tržaško vprašanje reši zadovoljivo za Jugoslavijo in Italijo.*

25. OKTOBRA: *Tajnik OZN Trygve Lie izjavlja, da je neverjeten sprejem Italije v OZN. — Beograjska »Borba« obsoja gonjo proti slovenskim imenom in priimkom na tržaških šolah. — Truman namiguje na možnost sporazumevanja s SZ glede zmanjšanja oboroževanja v svetu. — Volivna udeležba v Angliji je znašala 84 odstotkov.*

26. OKTOBRA: *Konservativec Winston Churchill je porazil pri angleških parlamentarnih volitvah dosedanjega laburističnega vladnega predsednika Clementa Attleeja in s tem dobil nalog za sestavo nove konservativne vlade. — Komunistični predstavniki so se pri pogajanjih za premirje na Koreji že odrekli razmejitveni črti ob 38. vzporedniku. — Egipčani utesnjujejo angleški promet v egiptskih lukah.*

27. OKTOBRA: *Churchill je sestavil novo angleško vlado, v kateri je prevzel obrambno ministrstvo; Eden je zunanji minister. — Po ostavki Venizelosa je sestavil novo grško vlado general Plastiras. — Egipčani se selijo s sueškega področja. — Tito je v govoru invalidom v Beogradu izjavil: »Kdo ve, kakšen bi bil danes položaj v svetu, če Jugoslavija leta 1948 ne bi imela dovolj močne armade in bi jo SZ lahko pregazila.«*

28. OKTOBRA: *Angleški liberalci so odklonili Churchillov predlog, naj bi sodelovali v njegovi vladi; Churchill bo povabil k sodelovanju verjetno tudi laburiste. — Sudanski parlament odklanja združitev z Egiptom in proglaša samostojnost Sudana. — V ZDA je prišlo do nove atomske eksplozije. — V Egiptu se večajo zahteve po nacionalizaciji Družbe sueškega prekopa.*

29. OKTOBRA: *V ZDA se vedno bolj širi nezadovoljstvo zaradi Trumanovega poskusa, da bi imenoval poslanika pri Vatikanu. — Japonska je pripravljena, da imenuje svojega diplomatskega zastopnika pri kitajski komunistični vladi. — Pri volitvah v Švici so zmagali radikali; na drugem mestu so socialisti, na tretjem pa katoliški konservativci; komunisti so bili popolnoma poraženi. — Angleška vlada je pozvala svojega poslanika v Perziji na posvet.*

Ščuvanje k sovraštvu

Po dolgih in težkih letih sužnosti in prisilnega kulturnega molka pod fašizmom so goriški Slovenci za časa zasedbe leta 1944 priredili kulturno predstavo v dvorani kina »Centrale« v Gorici. Neznanci, ki jih policija ni mogla iztakniti, so vrgli bombo v dvorano in zakrivili smrt treh oseb. Ogorčenje zaradi tega bombnega atentata je bilo tedaj veliko in sami Nemci so kazali s prstom na fašiste in druge italijanske šoviniste. Tega mnenja smo tedaj bili tudi vsi Slovenci, saj smo dobro vedeli, da so le te vrste Italijani stiskali zobe ob zopetnem kulturnem udejstvovanju Slovencev. Vendar so krivci ostali skriti in neznani.

Kmalu za tem bombnim atentatom proti slovenski kulturni predstavi so prav tako neznani elementi zrušili z bombo spomenik nekaterim goriškim v prvi vojni padlim Italijanom v mestnem spominskem vrtu na korzu.

Kdo ga je zrušil, ne more nihče vedeti, ker so tudi ti atentatorji ostali neodkriti in neznani!

Ugibanja so ugibanja in ne morejo predstavljati čiste in stvarne resnice, ki bi utegnila naprtiti krivdo določenim osebam, še manj pa določenemu narodu.

In vendar ni tako, ker je pred kratkim goriški občinski odbor sklenil, postaviti na razvaline tega zrušenega spomenika ploščo take vsebine, ki jasno meče krivdo za napad na Slovence in imenuje atentatorje barbarce in rušitelje civilizacije. Vsaj tako je poročal »Giornale di Trieste«. Nalogo, da sestavi besedilo te spominske plošče, je občinski odbor poveril profesorju Digianantoniju, ki se je izkazal že dovolj odkritega nasprotnika Slovencev, da ne uporabljamo drugega izraza.

Če že hočejo možje v občinskem odboru počastiti spomin svojih padlih sonarodnjakov, naj raje spomenik popravijo, ne pa izrabljajo to priliko za ščuvanje k sovraštvu do naroda, ki je bil prvi težko in krivično napaden ter žaljen v svojih narodnih in kulturnih pravicah. Sicer pa morajo občinski možje postaviti spominsko ploščo tudi na kraj bombnega atentata na slovensko kulturno prireditev v spomin padlim žrtvam istega in v obsodbo barbarskega nasilja s smrtonosno bombo, ki je hkrati rušilo omiko in mirno sožitje dveh plemen na tem ozemlju, kjer sta obe avtohtoni!

Sicer pa moramo pri tej priliki še enkrat poudariti dejstvo, da so Italijani po letu 1918 zrušili vse slovenske spomenike v Julijski krajini. In ko so zasedli Ljubljano, so prav tako začeli tudi tam z rušenjem naših spomenikov!

Komu pritiče torej naslov barbarcev in rušiteljev civilizacije? In katerim razvalinam pritičejo spominske plošče v obsodbo rušiteljev?

Proti takemu načinu odkritega ščuvanja k sovraštvu, kot ga uvaja goriški občinski odbor, protestiramo tisoči in tisoči Slovencev iz goriške občine. Pridružujejo se nam tudi tisoči in tisoči soobčinarjev italijanske narodnosti, ki obsojajo, v imenu mirnega sožitja in medsebojnega spoštovanja, vsak napad na resnico, kot je prav tisti, ki ga namerava izvršiti omenjeni občinski odbor, kateri na ta način zlorablja oblast. Občinski odbor je namreč dolžan upravljati občino (kot je zapovedala okrožnica prefekta dr. Palamare!...), v kateri živijo tudi tisoči Slovencev in plačujejo davke, ne pa posluževati se oblasti za preziranje Slovencev in ščuvanje proti slovenskemu narodu!

Nov prefekt

V Gorico pride za prefekta namesto najavljenega dr. Benussija g. Florindo Giammichele, inšpektor notranjega ministrstva v Rimu.

Kakšna morala pa je to?

Kominformistični dopisnik »Dela« iz Gorice se pritožuje, da je po titovskih taboriščih na tisoče italijanskih državljanov, in poziva italijanska oblastva, naj ukrenejo vse potrebno za izpustitev teh nesrečnikov oziroma naj vsaj nudijo potrebno pomoč ženam in otrokom, ki so izpostavljeni raznim boleznim. Kakor so take pobude vse hvale vredne in so se tudi resnično demokratični Slovenci vedno in ob vsaki priliki zavzemali za popravo vseh zločinov, fašističnih kakor komunističnih, se nam tako jadikovanje kominformistov zdi skrajno hinavsko. Goričani prav dobro vemo, da so bili mnogi današnji kominformisti ,posredni sokrivci komunistične strahovlade ob zatonu vojne. Takrat so, če ne drugega, ploskali vsem ukrepom, v kolikor niso bili tudi sami idejni učitelji vseh takratnih nesreč. Cudimo se njihovi dvojni morali, posebno tudi še zato, ker vemo, da do danes niso izrekli niti ene same besede kritike o nasilnem zadrževanju deset tisočev italijanskih vojnih ujetnikov v Sovjetiji. Kritika Sovjetije je pač zločin, ki se kaznuje z odvzemom komunističnega užitkarstva, če že ne s kako večjo neprijetnostjo. Kakšne vrste je taka morala, bo pa povedal verjetno znani moralist v uredništvu »Dela«.

Mons. A. Fogar v Gorici

V Gorici se je mudil na pardnevnem zasebnem obisku bivši tržaški škof mons. A. Fogar. Odpotoval je nazaj v Rim v sredo dne 31. okt.

Pred odhodom ga je v imenu vseh goriških demokratičnih slovencev in SDZ pozdravil naš pokrajinski in občinski svétnik g. Rudi Bratuž.

SLOV. PROSVETA V TRSTU

vabi v sredo 7. nov. 1951 ob 20.30 v dvorano Ljudskega doma (ZVU) na

VEČER SLOV. PESMI IN BESEDE

Vabila, ki veljajo kot vstopnice, lahko dobite: *v Trstu*: trgovina Lupša. *V Rojanu*: trgovina Gec. *V Barkovljah*: drogerija Scheimer. *Na Opčinah*: trgovina Podobnik. *V Nabrežini*: trgovina Kosmina. *V Dolini*: pri prodajalki časopisov.

Tržaški Slovenci toplo vabljeni!

Verski položaj na Primorskem v letih 1918-45

a) Že takoj *po zasedbi* so italijanska okupacijska oblastva, pod čigar upravo je segal tedaj še otok Krk, pričela nastopati proti slovanskim duhovnikom ter proti domačemu jeziku v cerkvi. Mnoge duhovnike so tedaj zaprli kot »osumljene vohunstva ali celo tatvine«, p. Vavpotiča iz Gorice so dali ustreliti, župnika iz Hrušice ter iz Trsata so obdržali v ječi, 21 drugih duhovnikov so pa do l. 1920. internirali v notranjost Italije, od koder se mnogi niso nikdar več vrnili, kot n. pr. župnik Flego iz Buzeta. Izšli so ukrepi, po katerih so imela policijska oblastva celo pravico, ustaviti na poti duhovnika, ki je šel previdevat, ali prepovedati župljanom stopiti brez posebnega dovoljenja v župnišče na obisk. Takoj prve mesece po okupaciji je vojaški poveljnik v Pulju, admiral Cagni, izdal odlok, s katerim se odpravlja staroslovansko bogoslužje (glagolica) iz vseh cerkva na Kvarnerskih otokih. Njegov odlok so pripravili pa že prej njegovi mornarji, ki so večkrat motili glagolsko službo božjo ali pa pridigo v hrvaščini na Kvarnerskih otokih, z zahtevami, naj se ukine, oziroma naj se pridiguje samo italijanski. Ker se nekateri župniki niso hoteli ukloniti, so morali zapustiti svoje župnije, tako se je moral umakniti župnik-dekan lošinjski, dr. Kv. Bonefačić, poznejši splitski škof, tako je bil pregnan župnik Tugošić iz Cunskega, katerega so vrhu tega še zasmehovali in opljuvali. Proti takemu postopanju in proti takemu odloku je vstal krški škof, dr. Anton Mahnič, ter naslovil mednarodni konferenci v Parizu spomenico, v kateri je protestiral proti krutostim, ki so jih italijanske okupacijske sile prizadele duhovščini in vernikom svoje škofije. A 4. aprila 1919. je bil škof aretiran, vkrcan na ladjo ter interniran v Italijo, od koder se je čez leto dni vrnil, a moral je takoj zapustiti škofijo ter se umakniti v Jugoslavijo, kjer je kmalu nato, skrušen od trpljenja, umrl. Na vsa mesta hrvaških pregnanih duhovnikov so tedaj prišli Italijani, nevešči jezika, ki so takoj odpravili bogoslužje, pridige in krščanski nauk v hrvaščini, tako da ni bilo več o njej sledu na otokih že l. 1920. V nekaterih krajih, kot v Voloskem ali v Zadru je glagolica še ostala, a le za malo časa.

Slično je s silo bil odpravljen hrvaški oziroma slovenski jezik na Reki iz vseh 10 cerkva, kjer si je pred vojno pridigalo v teh jezikih; 13 svetnih duhovnikov ter 8 kapucinov je bilo pa pregnanih. Iz vseh teh krajev je moralo seveda izginiti tudi cerkveno petje v domačem jeziku.

Tudi v poreško-puljski škofiji so tu pa tam pregnali hrvaške duhovnike, nekatere internirali, kot župnika v Medulinu, ter jih nadomestili z italijanskimi, ki so po večini prihajali iz notranjosti Italije in bili včasih obenem tudi učitelji, kot n. pr. napoletanski duhovnik v Sajinih, ki je oznanil, da oni, kateri ne znajo moliti po italijansko, ne bodo deležni svete birme, ali kot bivši frančiškan Pasquale Giannini, ki je dal ob priliki blagoslovitve italijanske šole v hrvaški vasi Cerovlju požgati na grmadi med drugimi hrvaškimi knjigami tudi molitvenike in katekizme ob navzočnosi vse šolske mladine. V poreški škofiji je bila s tem ukinjena hrvaška pridiga v več kot 20 mestih ali vaseh, uvedena italijanska pridiga pa še v petih drugih krajih, kjer ni bilo niti enega Italijana. Ljudje se v teh župnijah niso mogli niti spovedati več v materinščini. V štirinajstih župnijah tržaške škofije se je ponovil isti primer.

V Trstu se je zgodilo še hujše. Tam je drhal l. 1919 napadla škofijsko palačo in povzročila izgon tamkajšnjega škofa, dr. Andreja Karlina, na čigar mesto je prišel bivši italijanski vojaški škof, mons. Angelo Bartolomasi. Sploh si je drhal ta čas marsikaj dovolila. Leta 1920 so v cerkvi sv. Antona Novega v Trstu streljali na slovenskega pridigarja dr. Guština. V Krkavčih so pa istega leta navalili v cerkev med službo božjo, medtem ko so v Pomjanu streljali na cerkvene pevce.

Dva dogodka vredno zaključujeta to prvo »okupacijsko« dobo: eden v Ogleju, drugi na Krku.

V Ogleju so bile, takoj po priključitvi naših dežel Italiji, slovesnosti, katerih se je moral udeležiti tudi goriški nadškof, skupno z visokimi državnimi in vojaškimi dostojanstveniki. A med banketom se dvignejo predstavniki italijanskih bojevnikov in hočejo navaliti na nadškofa s kričanjem: »Ven s slovanskim avstrofilskim škofom!« V splošni zmešnjavi je rešil položaj s svojim odločnim nastopom le videmski nadškof mons. Rossi. To je bil prvi pozdrav zasedenim zemljam po rapallski pogodbi, 12. nov. 1920.

Drugačno je bilo pa slovo otoku Krku, ki je po tej pogodbi pripadel Jugoslaviji. Tja so se takoj po umiku italijanske okupacijske vojske ustalili D'Annunzijevi »arditi«, a le za kratek čas, toliko da so utegnili uprizoriti »krvavi božič« 1920, Med slovesno sveto daritvijo, ki je bila v glagolici, so »arditi« vdrli v cerkev, razgnali množico in grozili duhovniku. Razjarjeno ljudstvo se je tedaj polastilo enega izmed njih in ga ubilo, na kar so drugi pričeli strahovito streljati na množico in po hišah. Tri mrtve in neštetо ranjenih je znašal njihov krvavi obračun. *(Sledi 3. nadaljevanje)*

Pravopisna borba

Potovanje De Gasperija je pri naših iredentistih pobudilo velika pričakovanja. Saj mu je sam Truman prišel nasproti in tajnik za zunanje zadeve Dean Acheson je kazal živo zanimanje in razumevanje za italijanske zahteve, pa tudi Harrimanov obisk pri Titu je bil po znatnem delu posvečen tržaškemu vprašanju. Toda tudi okolnost, da je bil na mesto Titovega ožjega rojaka Ivekoviča imenovan za poslanika v Rimu mlajši in okretnejši Velebit, ki bi moral začeti in privesti do zaključka pogajanja o Trstu, vse to je pri njih pobudilo velike upe.

O vlaku tržaških iredentističnih želja, ki da se do svoje končne postaje ne bo več ustavil, imamo polna ušesa. In dosledno temu je »Giornale del Lunedì« govoril že o nekih proskripcijskih spiskih, katerih žrtev naj bi bili general Winterton in vsi »protiitalijanski« uslužbenci Zavezniške vojaške uprave, posebno pa vsi tisti nameščenci, ki so se zamerili iredentističnim čustvom tukajšnjih italijanskih nacionalistov. Na vsej črti torej gonja na narodne in politične protivnike! Ker pa vse to danes v zaželeni meri še ni izvedljivo, uprizarjajo sedaj drugo gonjo, in sicer gonjo proti slovenskemu pravopisu imen slovenskih učencev in dijakov.

Znana je stvar, da se je ta pravopis pri nas zaradi razvoja jezika, razmer in jezikovnih zmed od polovice 19. stoletja sem menjal odnosno spreminjal. Naša slovnica je tedaj dobila čvrste osnove, naš jezik se je iz ljudskega jezika razvil v književni jezik, razvilo se je časnikarstvo, uvedli so ga v sodstvo in upravo. Zapostavljanje našega jezika, ki je trajalo vse do leta 1867, ko je bila končno v čl. 19 osnovnega državnega zakona od 21 decembra za celo Avstrijo proglašena jezikovna enakopravnost, je prenehalo in to je dalo povoda za znanstveno, politično in pravopisno preureditev in spopolnitev. Imena, ki so se dotlej pisala v nemškem madžarskem in italijanskem pravopisu, so se odtlej v matične knjige in sodne spise vnašala in beležila po slovenskem pravopisu in dobila drugo obliko, vendar ne le pri nas, ampak tudi v drugih področjih in zemljah in celo v konservativni Angliji. Ali tudi na Češkem in v Sloveniji je Avstrija v začetku 20. stoletja tudi v pretežno neslovanskih predelih končno za Slovane pristala na slovanski pravopis, če so prizadete stranke izrazile to željo, ne da bi bil za to potreben dokazni postopek. Vse to iz enostavnega razloga, ker se pravopis rodbinskih in krstnih imen mora ravnati pač po načinu, kakor ga posamezni piše.

Od tega občega pravila ne odstopa in ne dela izjeme nihče drugi kot samo in prav tržaška občinska uprava in vse to z vidika bodoče aneksije Trsta po italijanski državi.

Doslej so bila imena naših učencev v spričevalih zabeležena z našim pravopisom in glede tega ni bilo nobenih motenj in prigovorov s strani onih, ki so se jih tikala. In vendar bi prav oni imeli največ pravice in največ razlogov, da bi se vznemirjali nad tem, da so se jim spričevala izstavljala v takšni in ne drugačni obliki. Zaradi tega pa se vznemirjajo samo italijanska šolska oblastva, ki se tudi sicer redno mešajo v vsa vprašanja slovenskega šolstva. Zadeva je važna zato, ker daje slutiti, kaj bi za nas pomenilo, če bi se še to področje popolnoma izročilo italijanski samovolji!

De Gasperi se trudi in govori o evropski solidarnosti in si prizadeva, da bi pokazal največjo širokogrudnost do pripadnikov podjarmljenih narodov. On celo trdi, da bi »tudi najostrejši nasprotniki priključitve Trsta k Italiji« s čisto drugimi očmi gledali na to možnost, če bi vedeli za vse tisto, kar jim on s svoje strani pripravlja. Toda to pesem smo imeli priliko slišati že leta 1919 in tudi ob sklepu rapallske pogodbe.

Kako bi pa stvari v resnici izgledale, zato se trudijo in nam kažejo že tukajšnja italijanska šolska oblastva. Ta se ne ozirajo na to, da ni prav v korist italijanskih nacionalnih teženj, če že danes, na predvečer pričakovane aneksije, pokažejo vso svojo ostrino in brezobzirnost. Ona se ne zavedajo tega, da z odkrivanjem svoje nacionalne nestrpnosti odkrivajo obenem tudi nesposobnost Italije, da bi upravljala in vladala tudi drugim narodom, obenem pa odkrivajo tudi vso nevarnost, ki jo taka nesposobnost krije v sebi, vso nevarnost za evropski mir, za stvar evropske solidarnosti in vzajemnosti ter za stvar skupne borbe proti totalitarizmu.

In prav ta nesposobnost se najzgovorneje odraža v pisanju »Giornale di Trieste«. Da so Italijani prav na področju rodbinskih imen zagrešili najsramotnejša dela in prestopke, da so se oni edini v Evropi in menda v svetu lotili tega, da poedincem vsilijo tuja rodbinska in krstna imena s samovoljnim oblastnim ukrepom, tega se očividno prav nič in niti najmanj ne sramujejo, ampak so celo odločeni, da to svoje početje nadaljujejo in da tudi v bodoče in pred očmi zavezniških oblastev gazijo svetinjo rodbinskega imena.

Pri tem se seveda sklicujejo na zapise anagrafskega urada. Imeli bi morda samo nekaj malega prav, ko bi bil anagrafski urad neko nepristransko ali nadstrankarsko oblastvo. Ali spričo dejstva, kako se ta urad obnaša, je tudi ta urad le pristranska strankarska ustanova, ki čisto samovoljno loči Italijane od Slovencev, ki prvim ustreza, druge pa odkrito zapostavlja. V takih prilikah nimajo potrdila in zapisi anagrafskega urada prav nobene vrednosti, ker so le izraz stanja kakršnega si italijanski nacionalisti čisto samovoljno in naškodo italijanskega ugleda zamišljajo. *A. D.*

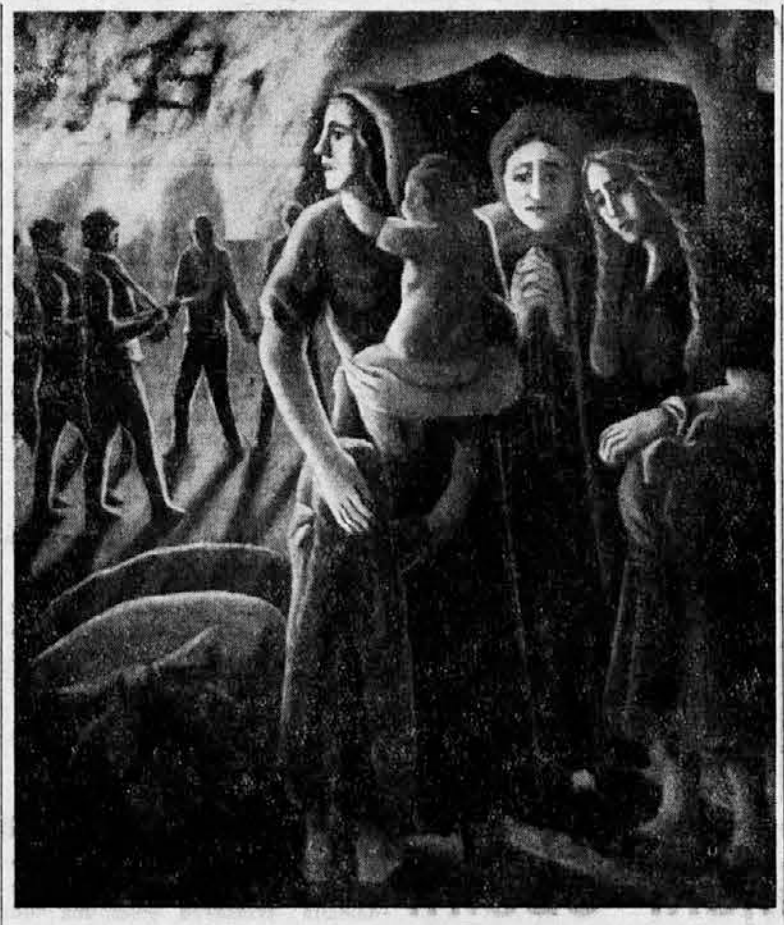

Tone Mihelič: ŽRTVE

VIDALIJEVE „odprte karte“

Reči moramo, da je Vittorio Vidali včasih le odkritosrčen možak. Res je, da ga stalno razganja silovita jeza — to je namreč osnovna življenjska potreba slehernega pravovernega komunista — saj je vsak njegov napisan ali izgovorjen stavek en sam pisk in žvižg parnega stroja pod nadnormalnim pritiskom, ki išče prav vse odprtine za sprostitev. Res pa je tudi, da pri teh mogočnih curkih vroče pare Vidali tudi sam sebe včasih pošteno pobrizga.

V polmastnem tisku je njegovo glasilo »Delo«, ki se bori z neko mednarodno slovenščino, objavilo članek pod nenavadnim naslovom »Z odprtimi kantami«. Nenavaden zato, ker je Vittorio Vidali v svojem izredno razgibanem življenju enkrat le zaigral z »odprtimi kartami«.

In kaj pravijo te karte? »Pisatelj Adamič se je ubil (to, ne pa kominformistična »likvidacija«)...« Ta ugotovitev je brez dvoma najbolj »kompetentna« od vseh, kar smo jih o tem primeru do sedaj brali, pa naj imperialistična ameriška sodišča čebrnjajo, kar hočejo.

O svojih nekdanjih gospodarjih in krušnih očetih, Stalinovih najodličnejših učencih in posnemalcih, pravijo »odprte karte« med drugim to-le: »Tolpa, ki vlada v notranjosti (Jugoslavije namreč) s tajno policijo, mučenjem, koncentracijskimi taborišči, z izzivanjem „zakona pobega“ (?!), s procesi, izsiljevanjem in demagogijo.« Človeku se zdi, da prebira uradno glasilo »Križarske vojne za svobodo«. Nadalje zagotavljajo Vidalijeve »karte« ... »smo agenti Moskve. Vse to nam je v čast.« Če to ni odkrita beseda! Mogoče ne samo v čast, tudi v korist. Historični materializem vendar ne more veljati samo v teoriji!

Odprtih kart je Vittorio Vidali razgrnil prav malo manj od enega tisoča. Toliko besed je namreč porabil za svoj uvodnik, in od teh tisoč besed jih je, reci in piši, posvetil Svobodnemu tržaškemu ozemlju celih deset. In še teh deset je previdno pokril takole: »... (smo) za ustanovitev Svobodnega tržaškega ozemlja, to je za združitev obeh con...« Ni čudi, če se je teh zadnjih deset kart, pri taki množini malo pomešalo. »Karte« o guvernerju in drugih bistvenih določilih mirovne pogodbe so najbrž zdrknile pod mizo. »Boljše rešitve« pa tudi pri teh »odprtih kartah« Vidali ni pozabil. (Smo ... »za pravico našega ljudstva, da samo odloča o svoji usodi.«) Kako ljudstva odločajo o svojih usodah v okvirih komunističnih vladavin pa Vidali bolje ve, kakor kdor koli v Trstu. Saj pravi sam: »Mi nismo spremenili svojega stališča, če ga bomo menjali, prav gotovo ne bomo šli vprašat Babiča...« Zato pa prav zanesljivo Togliattija, kajne, gospod Vittorio Vidali? Tudi »pasja morala« je boljša od nemoralnosti, gospod zrcalar.

Nov izum komunističnih učenjakov

Če si takole na ulici, trgu ali pa v zaprtem prostoru ogleduješ svet, če bi kje iztaknil prijatelja, znanca ali pa tudi čeden dekliški obrazek, naletiš pogostokrat na temačno lice z nagubanim čelom, s stisnjenimi ustnicami, namrščenimi lasmi, oči pa ti prebadajo dušo. Nehote pomisliš: no, ta pa je gotovo pogoltnil najmanj živo krastačo. Kakor pa na prvi pogled spoznaš poklicno lahkoživko ali policijskega agenta v civilu, tako ti danes, po šestih letih komunističnega razgrajanja po zahodnem svetu, ni težko uganiti, kdo bi mogel biti ta nesrečnik, ki tako očito sovraži ves svet in samega sebe — komunistični aktivist...

V resnici je poklicnim komunistom čisto nepotrebna značka v gumbnici, saj je vsa njihova zunanjost en sam srp in eno samo kladivo. To zunanje preoblikovanje je svojsko tudi drugim poklicem. Krojača, kovača, mizarja, mesarja, gostilničarja, davčnega izterjevalca, cerkvenika itd. spoznaš že na prvi pogled, če si količkaj izurjen v spoznavanju ljudi. Tako je tudi komunizem pritisnil svojim vernikom neizbrisljivo znamenje poklicne pripadnosti.

Izven komunističnega raja je ta značilnost poklicnih komunistov neprecenljive važnosti in partijske celice se trudijo noč in dan, da ni ta neizbrisna znamenja ne obledela, kajti ta znamenja imajo neznansko moč nad tistim delom zemeljskega prebivalstva, ki je v križu mehak. Že eno samo tako znamenje lahko ukroti vso vas. In v preteklosti je bilo v resnici tudi tako. Danes so se križi v zahodnem svetu in hvala Bogu tudi pri nas že močno strdili in znamenja vplivajo samo še na tiste jeguljaste hrbtenice, ki se nikoli ne bodo strdile.

Če se na oni strani zavese v vagonu, gostilni, kavarni prikaže gibajoče se komunistično znamenje, zajame nenadoma vso družbo mrtvaška tišina. Ker pa poklicnega komunista stalno tlači teška vest, je prepričan, da je družba vlačila po zobeh njegove gospodarje, on sam pa je brez moči, ker nikogar ne more prijeti za jezik, ki tako negibno tiči za zobmi.

Kremelj ne bi bil to, kar je, če ne bi znal pomagati iz zadrege svojim ovaduškim biričem. Pa so zagnali v pogon novotarje in jim naročili nov izum, saj imajo Sovjeti za vse izume tega sveta monopol. In tako je iz kremeljske kuhinje prilezel na svetlo: šaljivi izzivač.

Šaljivi izzivač potuje po železnici, se zadržuje v gostilnah in javnih lokalih; povsod je prisoten, kjer koli se zbirajo ljudje iz kakršnih koli vzrokov. Je to prijeten in zabaven človek. Zbija šale in stresa zgodbice kar iz rokava. Končno se družbi tudi predstavi. Na Češkem je lahko Kratochvil, na Madžarskem Nagy, v Romuniji se piše Comunescu, v Bolgariji Vlahov itd. Po spodobnem predstavljanju se šaljivec previdno ozre okrog sebe in pripoveduje najvažnejšo politično šalo, n. pr. na Madžarskem:

»Vsemogočni Rakosi se je v družbi svojega tovariša Zoltana Vasa, s katerim sta svoječasno presedela nekaj let zapora zaradi navadnega zločinstva, napotil z mogočnim ameriškim avtom na pregled novega planskega industrijskega središča v Dunapentele. Na državni cesti, blizu večje kmetije, je Rakosi, ki je šofiral, povozil mladega prašička. »Ti Zoltan, naprej ne moreva! Pojdi tja h kmetu in mu povej, da sva prašička povozila. Naj prijavi škodo Ljudskemu odboru, bodo že plačali kulaki!« Pokorno se je tovariš Vas odpravil, Rakosi pa je ostal v avtomobilu.

Preteklo je pol ure in končno že tudi debela ura, tovariša Vasa pa ni bilo od nikoder. Rakosi je postal že nestrpen in je celo pomislil, če ni nesramni kulak prizadejal komunističnemu mogočniku kaj hudega. Nenadoma pa je zagledal tovariša Vasa, ki je prihajal kot sam reakcionarni sv. Miklavž v tistih dobrih časih, ko je Rakosi še kravo pasel po Karpatih. Obložen je bil s klobasami, salami, gnjatjo in slanino. V eni roki je držal trebušast flaškon, z drugo pa je objemal zelenko žganjarico.

»Kaj pa to pomeni?« se je začudil Rakosi. »Kaj si že spet bogato rekviriral?«

»Ne, tovariš! Ko sem prišel v hišo, sem lepo pozdravil po naše: „Svoboda narodu!“ — nakar je kmet odgovoril, kakor se v naši domovini danes spodobi: „Naj živi modri tovariš Rakosi!“ Nato sem dejal: „Prašič je mrtev!“

Kmet je po tem mojem oznanilu pričel plesati kot neumen, me zavlekel v čumnato in zaklical: „Hej mati, prašič je mrtev, prinesi vina in še kaj za pod zob!“ Ko sva popila nekaj kozarcev, je pograbil vso to robo in me oprtal kot arabskega osla!«

Ves oddelek vagona je prasnil v smeh, nato pa se je takoj ponudil eden izmed potnikov in stresel svojo duhovitost na račun komunističnih oblastnikov. Naš burkež se je kar kotalil od smeha in divje ploskal. Seveda tudi ostali potniki niso ostajali pri samem smehu in poslušanju; vsak je povedal svojo in nobena ni zaostajala po pikrosti in pristnosti. Naš burkež se pri tem ni zadovoljeval zgolj z vsebino šale, pač pa mu je tolmačenje potnikov še bolj prijalo.

Ko je splošno zabavljanje, ki se je zopet enkrat svobodno sprostilo, doseglo višek, se je obraz našega burkeža nenadoma spremenil. Na čelu so se mu pojavile za palec debele gube, ustnice so se mu stisnile, kakor tistemu, ki na tešče izpije kozarec terana. Lasje so z dvemi krepkimi stresljaji z debelo glavo zašli v popolno anarhijo, v očesnih duplinah pa sta se pojavili dve žreli brzostrelke. Spremenjeni burkež se je v hipu pretvoril v pravega, resničnega komunističnega aktivista. Povrhu je potegnil iz žepa še izkaznico, na kateri se je zabliščal rdeče natisnjeni napis: komisar KP. Potniki so se huronsko zasmejali, saj je to bila krona prijetne zabave. Ta jih pa zna res ponašati...

To pa je bila v tem trenutku tudi zadnja šala v tem vagonskem oddelku. Nekaj sekund kasneje so vso družbo obkolili do zob oboroženi miličniki. Ko so potnike s pušk**inimi** kopiti izrivali iz vagona, je eden od neprizadetih gledalcev zamrmral: »Razred 20!« To pomeni v današnjem ljudsko-demokratičnem jeziku na Madžarskem 20 let prisilnega dela.

Prve čase po uvedbi novega izuma so šaljivi izzivači želi bogate letine in rdeči petletki so dnevno pritekale nove cenene delovne sile. Danes pa nihče več ne pripoveduje šal v družbi neznancev. Tudi če je vožnja še tako dolga, je vse zapeljevanje za pomenke neuspešno. Če že slišiš v vagonu kak razgovor, je tako kakor pri naših najbolj nerodnih mladostnih razpeljančkih: »Lepo vreme, slabo vreme! Ja, ja, tako je!« Največkrat pa se vozijo ljudje po železnicah ljudskih demokracij tako, kakor da potujejo na svoj lastni pogreb.

Žene ne smejo delati preveč

Na nedavnem zborovanju britanskega društva za materinstvo in otroka je izjavil neki zdravnik med živahnim ploskanjem, da se splošno zahteva od žen, da delajo preveč.

Na noben način ne bi smela imeti žena dvoje del — je nadaljeval zdravnik — to je delo gospodinje in delo v tovarni ali uradu.

Drug zdravnik je predložil preiskavo o vzrokih, ki so pripeljali žene do dela v industriji in o bioloških posledicah tega dela. Med drugim je obžaloval mnenje mnogih žen, ki smatrajo svoje otroke za »slučajni stranski biološki proizvod« — kar je pač posledica ženinega mehaničnega dela kot delavke.

IZJAVA

Pred kratkim se je pojavila v Trstu publikacija pod naslovom »TABOR 1951 — ZBORNIK UMETNOSTI IN RAZPRAV«, v kateri se razglaša in brani naziranje, da je »Jugoslavija kot politična državna enota umetna tvorba«, ki — ne glede na to, kakšen režim v njej vlada — »nosi v sebi trajne kali razpada«. Slovensko ljudstvo more — po mišljenju TABORA — kakršno koli Jugoslavijo „le odklanjati“ in „sovražiti“ ter se truditi, da na njenih razvalinah osnuje neodvisno, samostojno in suvereno državo.«

Naše ljudstvo na tem ozemlju zavrača vse take in podobne poizkuse razkola temeljev slovenske samobitnosti, ki je v majski deklaraciji l. 1917 srečno našla svoj dokončni zarodek in ki daje najboljša jamstva za zaščito gospodarskih, duhovnih in narodnih koristi vsega slovenskega naroda Zato smatrajo predstavniki Slovenske demokratske zveze, Slovenske krščansko-socialne zveze in skupine Neodvisnih Slovencev za svojo dolžnost izjaviti, da

TAKE POLITIČNE ZASNOVE IN IZBRUHE V »TABORU« NAJODLOČNEJE ODKLANJAJO IN OBSOJAJO.

Obsodbo izrekajo v imenu svojih strank, skupin in vseh njim priključenih organizacij.

Trst, dne 29. oktobra 1951.

SLOVENSKA DEMOKRATSKA ZVEZA ZA STO

SLOVENSKA KRŠČANSKO SOCIALNA ZVEZA

SKUPINA NEODVISNIH SLOVENCEV

Dvajset tržaških delavcev v ZDA
na podlagi programa „DELO-UK“

Uprava za gospodarsko sodelovanje bo poslala v prihodnjem letu v Združene države 2000 evropskih delavcev v starosti od 20. do 33. leta, ki pripadajo sedemnajstim narodom, članom Marshallovega načrta. Gostje bodo delali v ameriških tovarnah in industrijah ter bodo imeli na ta način možnost povečati svoje tehnično znanje in spoznati modernejše ameriške izdelovalne načine in odnose med različnimi kategorijami delavcev in vodilnih osebnosti v podjetjih. Poleg tega bodo imeli možnost pouka v višjih tehničnih šolah in bodo lahko neposredno spoznali življenje in socialno organizacijo v Ameriki.

Ta načrt, ki je že prešel preučevalni stadij in stopil v izvršilni stadij, so navdušeno odobrile vse države - članice Marshallovega načrta. V teh državah ustanavljajo zdaj posebno komisijo.

Zaenkrat so določili za Trst 20 mest. Po načrtu naj bi odpotovala prva skupina, v kateri bo 400 evropskih delavcev, v Združene države v začetku januarja. Z namenom, da bi preprečili napačno razlaganje tega programa in potovanja, pa je potrebno že zdaj naglasiti, da čaka delavce, ki bodo izbrani za to, v letu njihovega bivanja v Ameriki mnogo dela in da to ne bodo samo dolge počitnice. Pogoji za izbor kandidatov bodo v kratkem objavljeni.

Po svojem prihodu v Združene države bodo namestili goste s čim manjšimi stroški v višjih vzgojnih in tehničnih zavodih, kjer bodo lahko obiskovali večerne tečaje za poklicno izobrazbo. Ob koncu leta bodo prejeli diplomo, ki jim bo lahko služila po povratku v domovino kot dragocen dokument za nadaljnjo kariero.

Jesensko zasedanje
občinskega sveta v Nabrežini

Pretekli ponedeljek 29. oktobra se je sestal občinski svet k prvi seji jesenskega zasedanja.

Po prečitanju zapisnika zadnje seje, ki je bil po kratkih pripombah sprejet, je g. župan Kralj takoj prečital odlok o odgoditvi volitev in o podaljšanju delovne dobe sedanjega občinskega sveta. Župan je odprl s tem razpravo o tej točki.

Nato je odbornik Terčon prečital protestno izjavo zaradi odgoditve volitev in predlagal, naj bi jo občinski svet sprejel. Takoj zatem je prečital drugo izjavo odbornik Slavec v imenu komunistične skupine in izjavil, da je Terčonova resolucija »medla«, medtem ko je njegova bolj udarna. Ni pozabil niti omeniti »zloglasni »baratto infame« in nasloviti ostre izjave proti angloamerikanskim imperialistom, ki hočejo napraviti tu strateško bazo proti ljudskim demokracijam.

Svetovalec Bandini je v imenu italijanske skupine izjavil, da ne bo glasoval ne za eno in ne za drugo resolucijo. Terčon je odgovoril Slavcu, da ni nameraval s svojo izjavo napraviti politično zadevo, zato je njegovo besedilo bolj zmerno. Bandini je nato pripomnil, da se čudi Terčonovi izjavi, ki na eni strani protestira proti odgoditvi volitev, na drugi pa izjavlja, da demokratska skupina ne misli zapustiti občinskega sveta. To slednje bi bilo po njegovem mnenju logično dejanje slovenskih skupin!... Takoj sta mu odgovorila Terčon in Slavec. Terčon je izjavil, da se slovenski svetovalci zavedajo posledic, ki bi nastale, če bi odstopili, a tega v interesu našega ljudstva ne smejo napraviti. Rukin je predlagal, naj bi združili obe resoluciji v eno, a temu predlogu se je Terčon uprl, ker je komunistična resolucija neprimerno sestavljena. Nato je dal župan obe resoluciji na glasovanje. Za Terčonovo izjavo je glasovalo 7, a za Slavčevo resolucijo 6 svetovalcev. Italijanska skupina se je glasovanja vzdržala. Od skupine Ljudske fronte je bil pri seji navzoč le g. Skerk, medtem ko sta manjkala g. Fuks in Slavko Pertot.

Sprejeta izjava se glasi:

»Občinski svetovalci občine Devin - Nabrežina ugotavljajo, da je mandat sedanjega občinskega sveta potekel, ker je dosedanji občinski svet bil izvoljen le za dobo dveh let.

Zaradi tega protestiramo proti odloku Zavezniške vojaške uprave, ki je odgodila že določene volitve. Smatramo, da je ta ukrep nedemokratičen in popolnoma nasproten volji našega ljudstva.

Zaradi splošnih koristi naših občanov pristanemo kljub temu na nadaljno sodelovanje v občinskem svetu.«

Nabrežina dne 29. oktobra 1951.

Nato je prečital župan odgovor Področnega upravnega odbora, ki je odbil priziv občinskega sveta v zadevi zaposlitve občinskih uslužbencev, ki bi morali po sklepu občinskega sveta popolnoma obvladati oba jezika. Ker je pa ta odgovor zelo dolg in še ni preveden v slovenščino, je predlagal odbornik Terčon, naj se razprava o tej zadevi prenese na prihodnjo sejo.

Pri tretji točki dnevnega reda je odbornik Slavec poročal o imenovanju nove volivne komisije. Člani komisije so;

1. Pertot Lambert (SDZ), 2. Pertot Slavko (Lj. fr.), 3. Fabris Carlo (It. skup.) in 4. Rukin Ferdinand (K. P.); namestniki: 1. Radovič Danilo (K. P.), 2. Fuks Jože (Lj. fr.), 3. Legiša Josip (SDZ) in 4. Rubieri Carlo (It. skup.).

Po izvolitvi je naš zastopnik v volivni komisiji Lambert Pertot priporočal županu, naj se redno sklicujejo seje volivne komisije, tako da bodo člani komisije točno obveščeni o vseh novih vpisih

ŠIRITE
Demokracijo
edino neodvisno slovensko glasilo na Tržaškem in Goriškem

VESTI s TRŽAŠKEGA

Nabrežinski komunisti in Churchill

Angleške volitve so tudi pri nas našle svoj odmev. Naši tukajšnji italijanski sorojaki so vest sprejeli popolnoma v smislu tiste značilnosti, ki jo je nekoč izustil britanski general Alexander: Pridruži se vsakokratnemu zmagovalcu! Da ta njegova sodba ni bila krivična, potrjuje ves italijanski tisk, tisti namreč, ki lahko svobodno izraža svoje misli. Zaključki naših Italijanov so seveda zopet samo v popolnem skladu njihovih želja. Popolna sprememba politike nasproti Jugoslaviji — seveda v korist Italije — in ureditev tržaškega vprašanja po zamislih tistih, ki so l. 1940 ob Rokavskem prelivu poskušali v spremstvu nacističnih zaveznikov z letalskimi bombami izkazati svojo naklonjenost takratnemu in sedanjemu zmagovalcu g. Churchillu.

Naši kominformisti pa so že nekaj časa sem močno poparjeni. Najnovejše vratolomnosti Togliatti-vidalijevske politike, ki so tudi že zadnjemu kominformistu odprle oči in ki jasno in nedvoumno stremijo za priključitev vsega Svobodnega tržaškega ozemlja do zadnjega kvadratnega milimetra materi Italiji, so kominformistično gorečnost posmodile kot jesenska slana. Sedaj vedo namreč tudi že najbolj lahkoverni Markovičevi in Slavčevi prijatelji, kam pes taco moli. »Ne bo Trst drobiž za ceno Vidalijevih pridobitev materi Italiji, ne!« je dejal eden izmed nekdaj zelo gorečih kominformistov in dodal: »tudi če smo komunisti, se ne prodamo ne Titu ne Togliattiju; pod Italijo nikoli več, pa naj nosi kakršno koli srajco! Raje ne gremo na volitve, kakor pa da bi sami klicali karabinerje nazaj!« Taki in podobni razgovori dovolj jasno pričajo, da so Vidalijevo igro spregledali tudi tisti nekdanji komunistični verniki, ki so vsako besedo komunističnih zaslužkarjev sprejemali kot suho zlato.

Tudi Churchillova zmaga našim poklicnim komunistom meša trebuhe. Marsikdo si je že izbral svojo vilo, oblastniki stolček, avtomobil in podobne »pridobitve« za čas, ko bo Vidali kraljeval v imenu Stalina v vladni palači na Velikem trgu. Sedaj pa tudi tem stremuhom rdeča zvezda ugaša. Spet je bila enkrat Vidalijeva karta napačna, bo treba pač meštir zamenjati.

Javna dela v Devinu

V teku tega leta smo videli dosti lepih stvari v Devinu. Pri pristanišču so zgradili novo kopališče in lep hotel, tako da smo Devinčani dobili primeren prostor za kopanje in za zabavo. Zgradili so tudi par lepih novih hiš. Tudi cesto popravljajo, ki bo pospešila vezi in promet iz Trsta in Tržiča.

Prav te dni popravljajo šolo. Pa kako! Ves božji dan krožijo po šoli delavci, toda kako delo! Govori se, da je občina določila precej veliko vsoto denarja. Pa se zdi, da delo ne odgovarja razpoložljivi vsoti... Videli smo, da so prinesli dosti novega materiala, a na koncu je ta izginil in ostal je le star material. Tako je tudi s posodo za splakovanje stranišč in s školjkami istih.

Prinesli so tudi nove šipe, pa so jih precej razbili, ko so jih stavili po oknih.

Severni zid šole je v takem stanju, da bi si človek mislil, da bo kmalu propadel in se zrušil kot preperel. Vedno govorijo, da ga bodo popravili, pa so le besede, a dejanj ne vidimo!

Najdba dveh ponesrečenih britanskih letal

Glavni stan britanskih čet na Svobodnem tržaškem ozemlju poroča, da so pri Savudrijskem rtiču dvignili iz morja dve britanski letali RAF-a tipa »Beaufight«.

Poskušali so vse, da bi identificirali ostanke obeh moštev.

Avstrija na tržaškem velesejmu

Avstrijsko trgovsko zastopstvo v Trstu javlja, da se bo Avstrija udeležila tržaškega velesejma tudi prihodnje leto. Za Italijo je Avstrija druga tuja država, ki je javila svoje sodelovanje pri organizaciji našega velesejma.

Ceste v miljski občini

Že v zadnjem dopisu iz Plavij smo mimogrede omenili, da so vse ceste v podeželskih vaseh miljske občine v obupnem stanju.

Ni treba, da o tem izgubljamo preveč besedi z dokazovanjem: dovolj je, da se izletnik ali upravni strokovnjak poda na sprehod po miljskem zaledju, pa se bo prepričal, da so naše pritožbe utemeljene.

Miljski občinski svet je poskrbel za lepo ureditev in tlakovanje cest samo v Miljah in popolnoma izpustil iz svojih načrtov slična dela v podeželskih občinah!

Neugodje prebivalcev okoliških vasi je tem večje, ker so vse razdrte ceste speljane po hribovitem področju, zato se ceste v deževnem vremenu spremene v prave hudournike.

S popravilom cest bi tržaški izletniki verjetno pogosteje zahajali med nas, kar bi precej dvignilo krajevne in s tem tudi občinske gospodarske prilike.

Res je, da miljska občina nima dovolj dohodkov za izpeljavo vseh cestnih del naenkrat. Saj tudi tržaškim in ostalim občinam tržaškega Krasa ni z rožicami postlano glede sredstev, vendar jim je uspelo, da so si s primerno akcijo zagotovile potrebno pomoč pri Zavezniški vojaški upravi.

Ali bo še enkrat več dokazano, da postopajo kominformistični občinski očetje v Miljah z nami Slovenci prav tako slabo, če že ne slabše, od tržaških iredentistov?

Bolgarski večer

Zaradi pomanjkanja prostora objavimo poročilo o Bolgarskem večeru, ki je bil 27. oktobra v Auditoriumu, prihodnjič!

Sveta Barbara

Sv. Barbara slovi po svoji lepi legi nad Miljskim zalivom. Leži ob položni, čeprav razdrti poti med Elerji in Miljami.

Popotnikovo oko se naravnost mirujoče pase nad pisanimi figovimi in oljčnimi nasadi, ki jih tu pa tam poživlja z osvežujočimi rumenimi madeži kakusovo drevo s svojimi sočnimi sadeži. Okoli hiš se bohotijo lepi vrtovi z izbranim sadnim drevjem in skrbno negovano zelenjavo, ki vsem prebivalcem Miljskih hribov precej gospodarsko izda.

Prijetno občutje v hladnem, toda sončnem nedeljskem popoldnevu pa je skalil naslednji dogodek. Naletel sem na gručo otrok, ki so se na robu dvorišča igrali in po slovensko čebljali. Zaustavil sem se za trenutek ob njih in vprašal starejšega dečka, v kateri razred hodi. »V petega«, mi je odgovoril. »Hodiš v slovensko šolo, kajneda?« sem pristavil. »Ne, v italijansko.« »Zakaj?« Deček mi ni znal odgovoriti na zadnje osuplo vprašanje. Obmolknil je v vidni zadregi in se še naprej igral s prijatelji, katerim je prav tako zastala beseda v grlu. Igrali so se nemo, niso me več gledali v oči polni otroškega zaupanja kot prej in skoro jezno so kopali pesek ter prekladali svoje borne igrače.

Odgovor, ki mi ga ni znal ali hotel dati deček, se mi je sam ponudil, ko sem se ozrl na ono stran ceste. »To ni šola, ampak novi kominformistični prosvetni dom in sedež KP!«, mi je odgovoril prijatelj, ki me je spremljal na izletu in katerega sem prosil, naj vpraša, če je morda lepa stavba nova osnovna šola, o kateri že tri leta govore, da jo bodo postavili v Sv. Barbari. In res, iz doma je pritajeno privrel niz italijanskih filmskih popevk z gramofonskih plošč.

Tik doma pa je skupina mrkih hiš: v delu prve je baje šolska kuhinja, iz druge, ki je brez vrat, otožno zija v svet kup šolskih klopi, v tretji pa sameva v zatohli in v vsakem pogledu neprimerni sobi, ki je naš kmetovalec še za klet ne bi uporabljal, osnovna šola.

Mrak je začel legati na Miljščino, ko sem se vračal s trpkimi občutki nazaj v Plavje.

Kaj naj storimo, ko nimamo nobene zaslombe pri pristojnih oblastvih, ki bi morala ščititi vse koristi našega delovnega slovenskega človeka?

Novi natečaji za štipendije v okviru kulturne izmenjave z ZDR

Zavezniška čitalnica v ulici Trento št. 2 naznanja, da so razpisani natečaji za ameriške štipendije, za katere lahko zaprosijo univerzitetni študentje in diplomiranci, in sicer do konca tega meseca. Štipendije so delne in popolne ter veljajo za šolsko leto, ki se bo začelo septembra 1952. Natečaji spadajo v okvir kulturne izmenjave med STO-jem, Italijo in Združenimi državami. Za štipendije lahko zaprosijo študentje vseh študijskih panog. Tudi bolničarji in bolničarke ter tisti, ki se posvečajo socialni pomoči, bodo imeli letos večjo možnost za tako študijsko izmenjavo.

Vsi tisti, ki se zanimajo za udeležbo pri tem programu kulturne izmenjave in za študij v Združenih državah, naj se čimprej zglase zaradi informacij v Zavezniški čitalnici, ulica Trento 2.

Dela za povečanje „naselja otrok" proglašena za javnokoristna

Ukaz ZVU štev. 158, ki je stopil v veljavo 11. oktobra, proglaša, da so dela za razširitev naselja otrok (»Villaggio del Fanciullo«) javnokoristna in neodložljivo potrebna. Z razlastitvenim postopkom in z deli se mora začeti v 90 dneh po dnevu objave tega ukaza in jih je končati do 31. decembra 1953.

RAZLIKA

Just Košuta, ki je kominformistični občinski svetnik, se je — kot se to spodobi — resno zanimal tudi za begunska taborišča v našem mestu. Kot eden izmed skrbnih očetov tržaške občinske uprave je pri enem izmed številnih svojih obiskov naletel na vse mogoče pritožbe s strani beguncev in si jih skrbno zapisoval. Pravijo, da je pri tem izgubil kos papirja, na katerega si je zapisoval bogato gradivo za svoj bodoči govor v občinskem svetu. Nekdo nam je ta listič izročil, ne moremo pa jamčiti za pristnost in ga za to priobčujemo z vso rezervo, kakor se to pravi v časnikarskem slogu. Na listu stoji to-le:

— »No, kakšno je bilo življenje v ljudski republiki?«

— »Se ni bilo za pritoževati!«

— »Kako je bilo n. pr. s stanovanjem?«

— »Se ni bilo za pritoževati!«

— »In z delom?«

— »Se ni bilo za pritoževati!«

— »Kako je bilo z mesom in z mastjo?«

— »Se ni bilo za pritoževati!«

— »Dovolite, pri streli jasni, zakaj ste jo potem potegnili od tam?«

— »Vidite, gospod, tu se vsaj lahko pritožujemo!«

Ne vemo, ali je Just Košuta ta listič izgubil ali ga je kar sam »škartiral«, da ne bi bil na lestvici komunistične gorečnosti za nekaj točk prikrajšan. V zadnjem času mu namreč pestra politična preteklost, kljub trdi suši pri KP, dela precejšnje preglavice. Pravijo tudi, da ima na drugih že davno preizkušenih poljih precejšnje težave. Tudi ljudsko-demokratični paketi niso od muh. Upamo pa da si je na nedavnem »hejslovanstvu« vendarle malo popravil kosti, če ga ni razganjala Orjuna, Narodna odbrana, Sokol, JNS ali celo titoizem, saj so bili spomini tako živi.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska: tiskarna »Adria«, d. d. v Trstu

I Š Č E M 15-letnega vajenca za pekarno. — Oglasiti se Strada di Fiume 2 (Magdalena).

37-LETNO DEKLE vesele narave, čedne zunanjosti iz dobre kmečke hiše išče sebi primernega moža. — Ponudbe pod »V dvoje je lepše« na upravi lista.

SOLSKE SESTRE V ŽABNICAH (Camporosso in Valcanale) priredijo v zimski dobi (od 15. novembra do 15. marca) gospodinjski tečaj (kuhanje in šivanje) za dekleta in neveste. Dnevna oskrbovalnina po dogovoru. Prijave naj se pošljejo na zavod sester v Žabnicah, v Trstu (ul. Risorta 3 ali ul. delle Doccie 36) ali v Gorici (ul. Don Bosco 32).

Predbožični darovi

JUNIOR

PIAZZA DELLA BORSA 8
(bivša trgov. Salamander)

ob priliki izredne razprodaje

nudi svojim klijentom kose prvovrstnega blaga po posebno nizkih cenah

Nekaj vzorcev:

Kosi blaga za POVRŠNIKE iz čiste avstralske volne po **15.950 Lir kos**

Kosi blaga za POVRŠNIKE covercoats iz čiste avstralske volne **12.950 Lir kos**

Kosi POSEBNEGA KAMGARNA iz čiste volne za obleke po **11.400 Lir kos**

POZOR! POZOR!

Vsem Slovencem in Jugoslovanom

Slovensko dobrodelno društvo v Trstu
TRST - Ulica Machiavelli 22-II

organizira pošiljanje darilnih paketov v Jugoslavijo, in sicer
Živila, tekstil in vsakovrstne tehnične predmete - Zdravila
Vse po najzmernejših cenah in samo prvovrstno blago
Podprite dobrodelno akcijo,
ker boste na ta način pomagali svojcem
Obrnite se zato vsi na gornji naslov

I S C E M O Z A S T O P N I K E V I N O Z E M S T V U
- - - - - - - Za pojasnila se obrnite na gornji naslov! - - - - - - -

TVRDKA
SUDEXPORT
pošilja v najkrajšem času **DARILNE PAKETE** *vseh vrst v Jugoslavijo. Poštljamo na tisoče paketov mesečno naročenih po naših prijateljih v Ameriki in v drugih krajih sveta. Blago je garantirano prvorazredno*
CENE NAJNIŽJE
E. JOSIPOVIČ - Trst, via Mazzini 15-I - Tel. 24181, 29852

FODERAMI

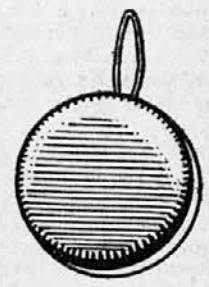

A. Perlot

TRST - UL. GINNASTICA 22 - TEL. 95-998

Po najugodnejših cenah
vse potrebščine za krojače, šivilje, krznarje

GELOSO

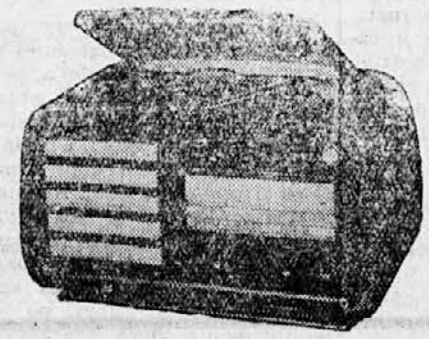

Geloso
Geloso

z najboljšo supereterodino

GELOSO

radiogramofon z 12 ploščami
je višek elegance in ekonomičnosti

Vsi si ga lahko nabavite pri tvrdki

Ruggero
TRST - Corso Garibaldi 8
proti takojšnjemu plačilu 1000 lir in v nadaljnjih mesečnih obrokih po 3000 lir

Odkupujemo rabljene aparate po najvišjih cenah

Predno se odločite za nabave obiščite
MAGAZZINI DEL CORSO
TRST, Corso I - Borzni trg (Piazza della Borsa)

Največja izbira po najugodnejših cenah

DEŽNIH PLAŠČEV
POVRŠNIKOV
LODEN-OV
COVERCOATS
GABARDINES

Splošna razprodaja
po tovarniških cenah zaradi zatvoritve trgovine

Pozor!

moških plaščev od 4.800 lir navzgor
deške obleke od 900 „ „
moške jopiče od 3.800 „ „
moške obleke, hlače vseh vrst in mer
dežne plašče za moške in ženske

PRI TVRDKI
ALLE GRANDI FABBRICHE
Trst, Largo Barriera 15 - Lastnik L. Bront